

Тања О. РАКИЋ*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 31. 3. 2023.
Прихваћен: 15. 6. 2023.

СЛИКА ДУБРОВНИКА У ПУТОПИСИМА И НОВИНСКИМ ЧЛАНЦИМА РАДА ДРАИНАЦА

У раду ћемо истражити путописне репортаже, полемичке чланке и извештаје са културних догађаја у којима Раде Драинац непосредно представља сложу визију Дубровника као важног културно-историјског средишта, али и као монденског летовалишта у којем се окупља уметничка елита. Током двадесетих и тридесетих година Драинац је, као репортер *Правде*, писао кратке путописне репортаже о Дубровнику у којима је, осим информативних података о туристичкој понуди, представљао и богату културно-историјску баштину Града. Посебно су драгоцени портрети Срба католика, са којима је у Дубровнику пријатељевао, попут Ива Војновића, Косте Страјнића и Марка Мурата. Године 1933. Драинац се у Дубровнику обрео и као извештач *Правде* на конгресу ПЕН-клуба, приказавши у новинским чланцима туробну атмосферу надалазећег фашизма.

Кључне речи: Раде Драинац, Дубровник, путописна репортажа, *Правда*, Срби католици, ПЕН-клуб.

У разгранатом и жанровски хетерогеном опусу Рада Драинаца развијена је комплексна слика Дубровника као поетске реминисценције, али и важног историјског споменика и културног средишта Краљевине Југославије. Дубровачких тема Драинац се први пут дотакао на својим књижевним почетицима, у песми „Дубровачка серенада”, што сведочи о континуитету интересовања за Град. Написана за време песниковог ђаковања у Француској, после повлачења преко Албаније (в. Јешић 1987: 18–23), ова песма доноси благу сету за домаћим тлом и романтично враћа у далеку прошлост. Унеколико указује на Драинчево познавање ренесансне културе – фигура младића „с гитаром у руци”, у препознатљивом контексту „под прозором госпе” (Драинац 1999а: 9), призива сећање на извођења песама за време дубровачких карне-

* rakic.tanja@gmail.com

вала. У песми је доминантан неоромантичарски дискурс, са хиперболисаним и клишетираним описом љубавних осећања, те је, у поетичком смислу, удаљена од Драинчевих зрелих песничких остварења. У каснијим песмама Драинац није спомињао Дубровник, везујући за тему путовања, која је веома честа у његово опусу, готово по правилу, егзотичне топониме.

Уместо у поезији, Дубровник је живо присутан у путописним репортажама овог аутора, као једна од незаобилазних дестинација у земљи, коју слика из различитих углова, у ширем контексту осмишљених маршрута, начињених специјално за новинарску публику.¹ Драинчеве путописне репортаже настале су током двадесетих и тридесетих година, које се могу означити као „златно доба” српског путописа. У овом периоду новинарске прилоге са путовања писали су наши велики писци, попут Милоша Црњанског, Растка Петровића, Станислава Винавера, Драгише Васића и Станислава Кракова (Јаћимовић 2005: 23). Након Великог рата новине постају веома утицајан медиј, а путописне репортаже, као текстови намењени превасходно интелектуалној елити,² начин да се истакне важност фактографског, а стварност издигне на ниво уметности (Дувњак Радић 2018: 34). Изазовно време великих потреса пред писце је поставило задатак активног учешћа у друштвеној стварности, а писање путописних репортажа био је један од одговора на њега. Пишући путописне текстове, авангардни писци добијали су значајну функцију да и обичном свету, којем путовања нису била доступна, пренесу информације и утиске. Истовремено, топос пута био им је изузетно близак³, а привилегија да по професионалној дужности обилазе непознате просторе отварања је могућност сусрета са другим културама, обичајима и писцима. У том смислу, Драинчеве путописне репортаже треба сагледавати у ширем поетичком и културно-историјском контексту времена у којем настају.

Драинац се испрва привремено везивао за више београдских редакција, да би потом добио запослење у *Правди*, чији је стални новинар постао 1929. године (Јешић 2013: 281). Овај ангажман му је омогућио да постане „путник на задатку” који трага за далеким просторима и доноси читаоцима необичне описе предела, информације о економији и привреди земље, живописне карактере људи и њихових судбина. Драинац је писао веома једноставне, лако читљиве и информативне путописе, обраћајући се тако широком читалачком аудиторијуму. Његови текстови нису, међутим, усмерени само на фактогра-

¹ Драинчеви путописи везани су за најзначајније локалитете српског и јужносоловеношког поднебља: јужну и стару Србију са Македонијом, Шумадију, Јадар и Мачву, Црну Гору и Херцеговину, Боку Которску, Далмацију и Дубровник, Босну, Хрватску и Словенију, Кварнерски залив и Истру. Други путописни свет сачињавају путописи из иностранства у којима је читаоцима представио Грчку и Албанију, Италију и Француску, Румунију, Бугарску и Турску, Данску, Пруску и Галицију, Пољску и Аустрију, Чешку и Летонију (в. Максимовић 2020: 31–50).

² Репортаже су имале друштвену и еманципаторску улогу „прозора у свет”, мењајући код читалаца њихове погледе на друге државе и народе. Углавном су објављиване у наставцима. Граничне линије новинарских рубрика раздвајале су интересовања културне елите (политика, уметност, културни живот) и интересовања народних маса (црна хроника, спорт, забава) (Дувњак Радић 2018: 45).

³ Символика пута и путовања по правилу се уклапала у различите авангардне програме, те није необично што је једно од авангардних гласила управо имало назив *Путеви*.

фске податке, које диктира дневно-политичка штампа. Издваја их „вишак”, који подразумева естетизацију и „дубину литерарног и културног искуства”⁴ (Гвозден 2011: 17), те се могу посматрати као хибридни жанр на међи новинарства и књижевности. Одмах су препознатљиви по лирским пасажима и субјективном, самосвојном виђењу света приповедног „ја”, које истиче своје „леве политичке ставове”, боемски стил живота, љубавна искуства и нехајност за грађанске норме.

Доживљај простора у Драинчевим путописним репортажама прожет је и реминисценцијама на прошле догађаје – најчешће на трауме Првог светског рата, које су двадесетих година биле веома живе, али и на Први и Други српски устанак и друге важне датуме. Ламентирање над историјом често се укршта са приповедањем о актуелним догађајима и сликовитим описима карактеристичних топонима. Приказивао је, ефектно и сажето, карактере људи из народа – кафеџије, хармоникаше, сељаке, скелџије, случајне познанике из аутобуса, различите маргиналце и просјакџе. Успевао је да ухвати специфичност менталитета, личних судбина и карактеристике дијалеката у свега неколико редова уведеног кратког дијалога.

Оригиналност и самосвојност Драинчевих путописа била је и мета оштре критике. Тако Бранко Б. Лазаревић замера Драинцу на претераном индивидуализму („пишући о нечем пише о себи”) (в. Лазаревић 1933: 77), театарности и жељи да оствари „што упадљивији артистички ефекат” (в. Лазаревић 1933: 77). Чини се, међутим, да су замерке које Лазаревић наводи представљале, заправо, квалитет који их је издвајао од актуелне новинске продукције и учинио их изузетно читаним (Драинац 1999б: 386). О његовој великој популарности сликовито сведочи податак да је био „*Правдин* ексклузивац”, новинар на гласу, који се потписивао именом и презименом, што је већ говорило о његовом кредибилитету.

Модерни сензибилитет Драинчевих путописа огледа се у континураној опседнутости превозним средствима и технолошким прогресом. Посебно је живописно приказивао своја путовања авионом, што није био усамљени случај у тадашњој штампи. Осим Драинца и други су авангардни писци–новинари (Милош Црњански, Растко Петровић, Станислав Краков) са посебним усхићењем описивали искуство летења, и тако активно учествовали у популаризацији авио-саобраћаја.⁵ Са колегама из *Политике* и *Времена*, авионом предузећа „Аеропут”, облетео је један део земље, што је касније описао у репортажи „Највеличанственији пут кроз нашу земљу: Осмочасовно летење од Београда до Сарајева, Подгорице, Цетиња, Боке Которске, Дубровника, Мостара и натраг”. Иако је авион слетео само у Сарајево и Подгорицу, а преко других поменутих места је само прелетео, Драинац је желео да опише ново

⁴ Владимир Гвозден издваја два типа путописних репортажа. „Путопис 1”, успутно написан текст, са плитиким опсервацијама, искључиво информативног карактера. Са друге стране „путопис 2” подразумева и белетристичке вредности и сложенији однос орема историји и култури простора који се описује (Гвозден 2011: 15–17).

⁵ Маркантан је пример Милоша Црњанског који је активно сарађивао са аеро-клубом и написао серију репортажа из ваздуха. Описивао је живот пилота, начин обуке, своје прво искуство летења, и различите друге импресије везане за лет авионом (Црњански 1923:1).

искуство лепоте које пореди са најдивније просањаним сном. У екстатичном расположењу, Драинац даје слику Дубровника из ваздуха:

Летимо над новом и неисцрпном лепотом. Ево је и Бока, бисер Јадрана! Ево га и Дубровник! Вртоглавица ме хвата од узбуђења и лепоте! Склапам очи за тренутак, да ме освесте кршеви и голе планине над Мостаром (Драинац 1999 б: 201).

Драинчеви дубровачки путописи настали су током путовања по Јадрану 1926, 1930, 1931, 1934. и 1935. године. Настали су, углавном, на дужим пословним путовањима у оквиру задатих маршрута по приморским местима, па их треба посматрати у ширем контексту. Драинчеви путописни текстови се неретко надовезују један на други и интертекстуално комуницирају. Обилазећи далматинску обалу, често ужурбано и без предаха, Драинац се потом зауставља у „госпарском Дубровнику”, „том Граду сунца”, а онда продужава „путем који вијуга поред Јадрана од Дубровника до Боке Которске” (Драинац 1999б: 296). Путујући од једне до друге географске тачке, писао је непрестано „са лица места”, враћајући се ретроспективно на прошла путовања и хрлећи у сусрет новим искуствима, што твори једну велику путописну причу, без краја и конца. Манир подсећања на претходне путописе и наговештавање нових био је умногоме условљен специфичношћу новинских текстова, који су имали кратку комуникациону линију са читаоцем – трајали су само онолико колико и новине. Драинац је на овај начин, заправо, читаоца подсећао да на време купи нови број штампе, јер је то била једина могућност да испрати континуитет путовања.

Посматране у хронолошком следу, ове путописне репортаже показују како се Драинчево интересовање за Дубровник развијало поступно. Први путопис из 1926. године, „На путу за земље фетиша, бакрених жена и источног сунца” има специфичну позицију у овом контексту. Једини је објављен у *Времени*, док су остали дубровачки путописи („У граду сунца”, „У госпарском Дубровнику”, „Од Дубровника до Боке Которске”, „Лето у Дубровнику” и „Шта ове сезоне није ваљало у Дубровнику”) објављени у *Правди*. Први путопис настао је као импресија са приватног путовања, док су остали писани као репортаже на својеврсним репортерским маратонима. Тада би Драинац за двадесетак дана обишао Плитвичка језера, Сплит, Макарску, Корчулу, Дубровник, Боку Которску, Хвар, Раб, Крк, Сењ и друга места непозната туристима, пишући текстове готово свакодневно (Јешић 2013: 434).

Путописна репортажа „На путу за земље фетиша, бакрених жена и источног сунца” настала је захваљујући добротинству Ива Војновића, који је повео Драинца у Дубровник као свог помоћника и пратњу.⁶ Већ својим необичним насловом открива дубоку амбивалентност – иако настала у Дубровнику, ова путописна репортажа везана је и за егзотичне, далеке просторе. У том смислу, у тексту се појављују два књижевна јунака. Један је Иво Војновић – својеврсни водич у упознавању Града, који показује пристаниште Груз са прозора хотела „Петке”. Војновић је „вечито загледан у залив и ла-

⁶ Готово ослепели Војновић више пута се залагао да се Драинцу додели финансијска помоћ (Јешић 2013: 195), па га је тако и у 1926. године повео и у Дубровник да му прави друштво.

падски пејзаж” (Драинац 1999б: 293), контемплативан и дубоко фасциниран Дубровником. Други књижевни јунак је капетан де Бerti, који са наратором склапа договор о путовању на Исток и Запад, износећи амбициозни план десетомесечног пута (Сингапур – Суецки канал – Јонско море – Цејлон – Меланезијски архипелаг – Јава – Сајгон – Сан Франциско) са занимљивим појединостама:

Видећете, како нам се у Јонском мору придружују у пратњи чопори делфина који ће нас пратити све до Цејлона, праћакајући се уз бокове брода. Од досаде обоје ћемо скидати рђу са говнја уз пут. А онда, дежураћемо на мосту кад нас ухвати бура од које нико жив неће смети да остане на палуби (Драинац 1999б: 294).

За Драинца Дубровник је полазна тачка са које жели да се авантуристички отисне до далеких, непознатих места. Каталогизирање звучних имена архипелага, острва, мореуза стилски је поступак који препознајемо у ширем корпусу Драинчевих књижевних дела са којима ова путописна репортажа кореспондира⁷ (Новаковић 1960: 146). Наговештавање путовања на граници јаве и сна било је често у Драинчевом животу и литератури, о чему је остало забележено и више прича и анегдота (Јешић 2013: 194–205).⁸ У том смислу, пут на Исток на енглеској лађи није, очито, имао реално упориште, иако је у тексту представљен као извесна чињеница.

У другом делу путописне репортаже „На путу за земље фетиша, бакрених жена и источног сунца”, која је и графички одвојена као засебна целина, доживљај Дубровника је у првом плану. Драинац је информисао читаоца о културном богатству Дубровника, које се налази похрањено у библиотекама и архивима, са неколико интересантних опажања везаних за Руђера Бошковића. Кратко је представио садржај неколико Бошковићевих писама и, за неинформисане читаоце, дао је кратке биографске податке о овом знаменитом Дубровчанину. Описана је његова посета Библиотеци фрањевачког манастира Мале браће:

Разгледам библиотеку у фрањевачком манастиру Мале Браће, неискрпну у рукописима и оригиналима. Маме ме запечаћене књиге, стављене на индекс од оца Папе, а колекционарна писма Руђера Бошковића, течно, на латинском, писана рођеној сестри, говоре о великој носталгији за родним крајем. У једном писму велики грађанин Дубровачке републике, за сваку дипломатску интервенцију код Италије тражи извесну суму златника. Но никада се није вратио, од своје осамнаесте године, из туђине, иако сваки дан осећаше све дубљи бол за Дубровником који је, како „професори” тврде, родио поезију у срцу овога астронома, математичара, физичара и алхемичара (Драинац 1999б: 294).

⁷ Тема путовања веома је честа у Драинчевој поезији и прози. Парадигматичан пример аутоцитатности проналазимо у понављању истих топонима у ауторовим различитим књижевним текстовима. На пример, у песми „Гусар у Тихом океану”: „Чезња је крвава као месец код Цејлона” / „, Док са бајкама спава, усијан, Меланезијски архипелаг” (Драинац 1999а: 94). Спомињање Цејлона и Меланезијског архипелага уочавамо и у путопису „На путу за земље фетиша, бакрених жена и источног сунца”.

⁸ Драинчев пријатељ, Миодраг П. Јешић, сведочио је да му је Драинац једном приликом саопштио да одлази у Индију наредног дана, описавши до ситних појединости маршруту путовања. Након емотивног расанка, пријатељи су се срели неколико дана касније у Београду. Драинац причу о Индији није помињао. Сличних прича и анегдота о Драинчевим измаштаним путовањима има много (Јешић 2013: 199).

Одушевљење историјом Града меша се са презрењем традиционалне учености коју учавачемо у ироничном апострофирању професорске титуле, као и у доживљају властеле: „Племство Дубровника више је бринуло за коректну копију, снобовско, које је сматрало да је родни језик само за робове” (Драинац 1999б: 295). Сусрет са дубровачком прошлошћу испреплетан је са описима препознатљивих топонима и медитеранских пејзажа. Живописна слика Страдуна, којим пролазе странкиње, сликари – акварелисти и сељаци из Конавља доноси аутентичну атмосферу Града на крају летње сезоне. Као што почиње описом Гружа са прозора хотела „Петка” путопис се и завршава описом истих места, али из друге перспективе – са Бонинова. Циклична композиција даје структурну целовитост овом мозаичном путопису у којем се преплићу јава и фантазам.

За разлику од наведене путописне репортаже, која је настала као слободна импресија са приватног путовања, у касинијим Драинчевим текстовима о Дубровнику препознајемо одређене клишетиране теме које су очито биле део уређивачког програма *Правде*.⁹ У Драинчевим дубровачким путописима веома је наглашена рекламано-информативна димензија текста, која је могла бити од користи будућим посетиоцима Града. Преносио је Драинац вести о актуалним изложбама слика, новим ресторанима, кафанским оркестрима, хотелском смештају, плажама и градском саобраћају. Изузетно критично је коментарисао туристичку понуду Дубровника, која, по његовом мишљењу, није одговарала захтевима модерног туризма:

Кафане су скупе, станови папрени. 99% посетилаца Дубровника незадовољни одлазе, задржавајући у сећању разочарања на најлепши наш град, у коме се није нашао човек да о свим потребним стварима, у корист самога града, поведе рачуна.

Понављам, велика је то штета за овај град, коме иначе није потребно никакве рекламе. Учинити туристима живот сношљивијим, забавнијим и осигурати им примарне потребе, комфор у купалиштима, брзи саобраћај. Подношљиву храну и цене, то је довољно да туристи никад не забораве боравак у Дубровнику (Драинац 1999б: 375).

Иако је на више места негативно оцењивао Дубровник, као прескупо туристичко летовалиште, за њега је овај град био, без премца, најлепши у Краљевини Југославији „по природној лепоти и културном богатству” (Драинац 1999б: 375). Истицао је да ово медитеранско место једино има капацитет да у свим сезонама привуче туристе: „Каква Цриквеница! Какав Нови, где се слегао цео онај снобовски Београд. Нема нигде Дубровника, нити ће га бити, нити се може направити” (Драинац 1999б: 326).

Свест о важности и специфичности Дубровника настала је под утицајем круга Срба католика са којима је Драинац у Дубровнику проводио време и

⁹ Драинчеве дубровачке путописе, као и многобројне тадашње новинске текстове писане на Приморју, диктирала је, једним делом, актуелна политика и економија, које су своје интересе остваривале преко штампе. Било је то време када је власт у Београду улагала велике напоре да обједини разубњени простор Краљевине Југославије, улажући новац у дневна гласила. Путописна књижевност имала је важну улогу у тој агенди, а новинари – писци су слати по дефинисаном задатку да представе непознате, или мање познате делове земље (Дувњак Радић 2018:50). У том контексту писане су и репортаже по Приморју, при чему је била присутна и њихова рекламна сврха.

који су му причали о богатој историји Града. У путописним репортажама дао је више кратких, упечатљивих портрета ових знаменитих културних посленика, научника и уметника, који су обележили његове боравке у Дубровнику и отворили му врата важних институција. Истицао је личну димензију ових сусрета и њихову безинтересност. Са посебном топлином, Драинац се присећао Ива Војновића, који му је пренео љубав према овом месту. У путопису „У граду сунца”, из 1930. године, Драинац је са сетом помињао Војновића, који је преминуо годину дана раније:

Седим пред хотелом „Петке” и сећам се ранијих година када у сутон сачекивах на истој тераси покојног Ива Војновића, песника и дубровачког кнеза, да га под руку одведем до Дубровника и да уживам у његовим детињастим, фантастичним причама о прошлости Дубровника и његове напредне Републике (Драинац 1999 б: 296).

Природа новинских текстова није дозвољавала Драинцу да опширно пренесе Војновићеве приче о историји старог Дубровника. У једној краткој реминисценцији, у путописној репортажи „Од Дубровника до Боке Которске”, споменуће како му је Војновић причао о дубровачкој властели која је најлепши пород имала са слушкињама из Конавља. Ова мала цртица из дубровачке прошлости, изречена у шетњи, открива да је Војновић био не само Драинчев водич, већ и прави учитељ из историје Републике.

Осим Војновића, Драинац је у путописима о Дубровнику спомињао и дубровачке сликаре. Пре свих, развијен је лик Косте Страјнића, сликара и историчара уметности, који је радио као конзерватор у Дубровнику, залажући се да од њега направи уметничко средиште (Бојовић и др. 2016: 478–479). Не чуди отуда што у Драичевим путописним репортажама Страјнић, са ироничним одмаком и хумором, коментарише тривијалност туристичке понуде, попут отварања ђевабџинице и довођења ромског оркестра. Спомињао је Драинац и Страјнићевог блиског сарадника, сликара Марка Мурата, који му је отворио врата дубровачког архива и упутио га на изворе који сведоче о присуству Срба у Дубровачкој републици:

Огромно и неискоришћено, историјско богатство лежи у Дубровачком архиву. Једнога дана имадох прилике да обиђем ту старину са нашим Марком Муратом, сликарем. Успут, поред других повеља и сачуваних докумената, показа ми књигу градске статистике становника из четрнаестог века, из које се види да су град искључиво насељавали Срби, са именима Растко, Бошко, Никола, Световид итд. (Драинац 1999б: 298).

Српство Дубровника Драинац није подробније коментарисао јер је ова тема била политички веома осетљива тридесетих година прошлог века. Писање путописа на Јадрану имало је југословенску агенду, па се развијање приче о дубровачко-српским везама није уклапало у уређивачка полазишта путописних репортажа. Драинац је ипак, увођењем Срба католика, као важних књижевних јунака, имплицитно подсетио читаоце на њихово деловање.

У путописној репортажи „Лето у Дубровнику” описао је и посету Петру Добровићу, који је 1932. године боравио у Дубровнику са породицом. Том приликом, Добровић је насликао један Драинчев портрет у „плен еру”, који је остао као драгоцен сведочанство заједничког дружења. Суморни исто-

ријски тренутак, у којем се већ осећа дух немачког фашизма и страх од рата, назначен је у темама разговора које је Драинац водио са Добровићем:

Говоримо о Аустрији, Арбанији, о великој кризи духа у читавом свету... Третирамо књижевни случај Мирослава Крлеже... Говоримо о суморној мржњи данашње уметничке младине на све и сва што се у земљи ради (Драинац 1999б: 371).

Описујући живот културне елите током летњих месеци у Дубровнику, Драинац је, заправо, тематски издвојио дубровачке путописне репортаже у односу на остале новинске текстове настале на Приморју. Из визуре одабраних интелектуалаца предочавао је публици културно-историјско богатство Града, који пружа посетицима много више од плаже и сунца. Преносио је специфичну атмосферу у Дубровнику, који се ужурбано модернизовао, али и чувао дух прошлости. У том смислу, ови текстови су компромисно одговарали на захтеве уредништва да се читаоцима пренесе што више конзумеристичких информација о туристичкој понуди. Испод ових штурних редова Драинац је успевао да донесе много сложенију слику Дубровника у тренутку великих историјских губања.

Осим у путописним репортажама Драинац је писао о Дубровнику, као о позорници историјских дешавања, и у новинским извештајима на 11. међународном конгресу ПЕН-а, који се одржао у овом граду 1933. године. Иако је годину дана раније иступио из ПЕН-клуба, то га није спречило да се укрца са иностраним и домаћим делегатима на брод „Престолонаследник Петар”, 24. маја у Сушаку (Драинац 1933а: 2). У чланцима објављеним у *Правди* преносио је дебате које су на Конгресу вођене поводом укидања уметничких слобода, цензуре и прогона писаца у Немачкој (Драинац 1933б: 7; Драинац 1933в: 1). Јасно је износио антифашистички став и недвосмислено стао на страну прогнаних писаца, Ернста Толера (Ernst Toller) и Шалом Аша (Schalom Asch), који су, као посебна делегација, посетили Дубровник. Као најважнији догађај уприличеног програма, који је фасцинирао стране делегате, Драинац је издвојио извођење Гундулићеве *Дубравке* пред Кнежевим двором (Драинац 1933в: 1). У хотелу „Империјал” водио је и краћи интервју са Маринетијем о значају футуризма, упитавши га, на крају разговора, како му се свиђа Дубровник, као место одржавања конгреса. Маринетијев одговор био је кратак: „Изванредно море. Дивна обала. Сунце. Поезија” (Драинац 1933в: 1).

Након Конгреса Драинцу се неко време изгубио писани траг, будући да је уредни низ његових новинских чланака у *Правди* прекинут. Мистериозни нестанак писца откривен је шест година касније, у тексту некрологу поводом самоубиства Ернста Толера (Драинац 1939: 20–21). Из некролога сазнајемо да је Драинац, у свом бoемском маниру, остао у Дубровнику са поменутиим писцем готово месец дана након завршетка Конгреса. Свакодневно су се састајали на једној плажи на Лападу где су дискутовали о политици и Толеровој књизи *Једна младост у Немачкој*, коју је тада писао. У Дубровнику су пак обилазили мале крчме, а Толер је учио да игра коло. Тако је Драинац спонтано и за своју душу, лишен новинарских обавеза, провео дуже време у

Дубровнику и о томе није написао, до поменутог некролога, ниједну реч. Тај Дубровник, важан за Драинчеву интимну биографију, као бoемско место за које га вежу личне успомене, није остао сачуван у књижевним текстовима писца, који је очито путописе писао по пословном задатку, док се уметнички изражавао у другим књижевном формама.

ЛИТЕРАТУРА

- Бојовић и др. 2018: З. Бојовић, Б. Летић, Б. Ђорђевић, Г. Покрајац, С. Петаковић, М. Арежина, Т. Ракић, *Дубровачка књижевност у српској историји књижевности: речник проучавалаца*, Београд: Филолошки факултет.
- Гвозден 2011: В. Гвозден, *Српска путописна култура 1914–1940: студија о хронотопичности сусрета*, Београд: Службени гласник.
- Дувњак Радић 2018: Ж. Дувњак Радић, *Естетика новинарске путописне репортаже у међуратној српској књижевности*, Нови Сад [докторска дисертација].
- Јаћимовић 2005: С. Јаћимовић, *Путописи српске авангарде*, Београд: СКЗ.
- Јешић 1987: Н. Јешић, Драинчеве ђачке године у Француској (1916–1918), Крушевац: Багдала, 29, 334/335, Крушевац, 18–23.
- Лазаревић 1933: Б. Лазаревић, *Париска сањарења једног малограђанина*, Београд: Освиг, II, 7–9, 77–79.
- Јешић 2013: Н. Јешић, *Циркус Драинац*, Београд: Службени гласник.
- Драинац 1933а: Р. Драинац, Сутра почиње Међународни конгрес Пен-клубова, Београд: Правда, бр. 10 254, 25. мај 1933. године, 2.
- Драинац 1933б: Р. Драинац, За слободу, мир и братство међу народима, Београд: Правда, бр. 10 255, 26. мај 1933. године, 7.
- Драинац 1933в: Р. Драинац, Бурна дискусија о прогањањима у Немачкој, Београд: Правда, бр. 10256, 27. мај 1933. године, 1.
- Драинац 1939: Р. Драинац, *Самоубиство Ернеста Толера*, Београд: Нова бразда, I, 20–21.
- Драинац 1998: Р. Драинац, *Лирика Драинац: Сабране песме I*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Драинац 1999: Р. Драинац, *Путујем, путујем: Путописи и репортаже*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Максимовић 2020: Г. Максимовић, Путописна проза Рада Драинца, у: *Књижевно дело Рада Драинца: ново читање*, Ниш, Прокупље: Огранак САНУ, Народна библиотека „Раде Драинац“ Филозофски факултет Универзитета у Нишу, 31–50.
- Новаковић 1961: Б. Новаковић, *Од путешествија до модерног путописа*, Нови Сад, Београд: СКЗ.
- Црњански 1923: М. Црњански, Код нашијех авијатичара. Лет у ваздуху, Београд: Време, 19. новембар 1923, 1.

Tanja O. Rakić

THE IMAGE OF DUBROVNIK IN RADE DRAINAC'S
TRAVELOGUES AND NEWSPAPER ARTICLES

(Резиме)

The paper presents an analysis of the travelogue reports and polemical articles in which Rade Drainac presents directly a complex vision of Dubrovnik. Drainac perceives Dubrovnik as a significant cultural and historical center, but also as a mondain summer resort in which artistic elite gather. In the course the 1920s and 1930s, Drainac, as a journalist working for Pravda, wrote short travelogue reports about Dubrovnik in which he represented a very rich cultural and historical heritage of the City beside providing the readership with the information about the tourist offer. His portraits of the Catholic Serbs such as Ivo Vojnović, Kosta Strajnić, and Marko Murat, all of whom he was friends with in Dubrovnik, are singularly important. Drainac happened to be in Dubrovnik in 1933 as a reporter of Pravda at the congress of the PEN club, depicting in his newspaper articles the bleak atmosphere of rising fascism.